

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

З іншого боку, негативне відношення багатьох європейців до прийому Туреччини в ЄС пояснюється не географічною приналежністю держави, переважна частина якої (95% території) знаходиться в Азії, а побоюваннями «зіткнення цивілізацій» (the Clash of Civilization). Вважається, що входження ісламської країни до єдиного союзу християнських держав може спричинити численні конфлікти через різницю у фундаментальних гуманітарних цінностях [4]. На цьому фоні Україна для європейців є країною, яка сприймається із значно вищими позитивістськими настроями. На жаль, наразі ЄС не готовий дати Україні чіткі перспективи членства через внутрішню політичну нестабільність, хоча й пішов на підписання з Україною угоди про асоціацію, інтегральною складовою якої будуть положення про зону вільної торгівлі. Хоча очільники ЄС ніколи не заперечували наявності принципової можливості входження України до його складу. Мало того, угоди про асоціацію укладалися Європейським Союзом з країнами, які були кандидатами на членство в ЄС.

Говорячи про цивілізаційний фактор, треба мати на увазі, що його вплив на розвиток є не другорядним, а вирішальним. Економічне лідерство США і європейських країн є наслідком культурних надбань західної цивілізації, а не навпаки. Саме завдяки їм створена техніко-технологічна і організаційна основа західної економіки. Приклад Японії, Південної Кореї, Китаю, Індії, деяких інших країн свідчить про те, що виділення і активізація певних культурно-цивілізаційних досягнень може забезпечити успішну конкуренцію з наявними лідерами національної економіки в цілому або окремих її галузей. З огляду на це є великий сенс в орієнтації національної політики на конкуренцію у культурно-цивілізаційній сфері, підпорядковуючи її цілям економічного наддоганання й випередження лідерів.

У співпраці з країнами-претендентами на членство Європейський Союз відіграє роль «цивілізуючої сили», що транслює їм власні позитивні цінності. Вони є не у всьому, але їх настільки багато, що складно сказати, де їх не має. Проте, головні досягнення європейської цивілізації – це побудова зони стабільності, безпеки і процвітання; це демократичні цінності, які включають соціально-економічні і культурні виміри; це верховенство закону і прав людини. З огляду на такі пропозиції Євросоюзу для претендентів на членство у ньому не має альтернативи для рівноцінної паралельної інтеграції – в ЄС чи інші об'єднання (наприклад, в митний союз Білорусії, Казахстану і Російської Федерації). У такому випадку інтеграція на схід може допускатися лише по тих лініях, що не суперечать європейському вектору або якщо країна не сприймається ЄС в якості стратегічного партнера.

Висновки. Україна є активним учасником інтеграційних об'єднань, що розвиваються як у західному, так і у східному напрямках. Проте, з огляду на значущість експортно-імпорتنих відносин для техніко-економічного прогресу перспективнішим є західний напрямок інтеграції з наступним отриманням статусу членства у Європейському Союзі. Сприятливим фактором такого розвитку є і цивілізаційна близькість з країнами Європи, її культурні цінності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Стенограма другого засідання робочої групи «Україна - ЄС на шляху до розширеної зони вільної торгівлі» національного конвенту України щодо ЄС 09 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2011_table/0609_stenog.pdf.
2. Структурна переорієнтація зовнішньої торгівлі у системі факторів економічного зростання: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, В.В. Юхименко [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – 2011.
3. Лук'яненко Д. Г. Глобальна економічна інтеграція: Монографія / Лук'яненко Д.Г. // К., ТОВ «Національний підручник», 2008.
4. Huntington S. P. The Clash of Civilization and the Remaking of World Order. – New York: Simon and Shuster, 1996.

РЕЗЮМЕ

Розглянуто теоретичні основи створення інтеграційних об'єднань країн. Показано рамкові можливості підключення України до євразійських інтеграційних процесів. Доведено, що попри важливість територіального фактору, вирішальну роль у створення інтеграційних об'єднань відіграють економічні та цивілізаційні чинники. Обґрунтовано переваги європейського вектору інтеграції для України.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційне об'єднання, європейський вектор інтеграції.

РЕЗЮМЕ

Рассмотрены теоретические основы создания интеграционных объединений стран. Показано рамочные возможности подключения Украины к евразийским интеграционным процессам. Доказано, что несмотря на важность территориального фактора, решающую роль в создании интеграционных объединений играют экономические и цивилизационные факторы. Обоснованы преимущества европейского вектора интеграции для Украины.

Ключевые слова: интеграция, интеграционное объединение, европейский вектор интеграции.

SUMMARY

It is considered the theoretical basis for the creation of countries' integration associations. It is displayed framework possibilities for the involvement of Ukraine into the Eurasian integration processes. It is shown that despite the importance of local factors, a crucial role in creating integration unions play economic and civilizational factors. The advantages of European integration vector for Ukraine are grounded.

Keywords: integration, integration association, the European vector integration.

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ БОРГОВИХ ВИКЛИКІВ

Кучеренко В., аспірант кафедри міжнародної економіки, Донецький національний університет

Актуальність теми дослідження. Принципово нової якості процес глобалізації набуває під впливом сучасних системних трансформацій - із тенденції до глобалізації відбувається пришвидшений розвиток і перетворення у всепоглинаючий процес, що має складну мотиваційну природу, позитивні та негативні впливи системного характеру. Нові імпульси і нову більш суперечливу якість отримують як транснаціоналізація з формуванням глобальних корпоративних структур, переважно шляхом злиттів і поглинань, так і регіональна економічна інтеграція, котра виходить на континентальний та міжконтинентальний рівні.

Мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних та практичних засад активізації процесів глобальної трансформації світового фінансового ринку в умовах впливу глобальних боргових викликів.

Економічні та фінансові трансформації в контексті глобалізації світового господарства та фінансових ринків знайшли відображення в наукових працях Е.Азроянца, О.Білоруса, Ю.Козака, В.Левківського, Д.Лук'яненка, З.Луцишин, Ю.Макогона, В.Новицького, Т.Орехової, Л.Руденко-Сударевої, Ю.Пахомова, О.Плотнікова, А.Поручника, Є.Савельєва, С.Соколенка, А.Філіпенка, В.Чужикова, О.Якубовського та ін.

Основна частина. Характерною особливістю сучасного етапу світогосподарського розвитку є взаємозалежність різних сфер економічної та неекономічної діяльності між собою. Разом з цим, взаємодія внутрішнього та зовнішнього ринків також набуває складної структури і характеризується цілою сукупністю взаємопов'язаних та багатовекторних зв'язків. Так, здебільшого приплив іноземних інвестицій в країну супроводжується експортом товарів і послуг з країни-інвестора, а також потоками технологій, ноу-хау та капіталу. З іншого боку, зростання експорту може супроводжуватися припливом іноземних інвестицій і технологій, а також збільшенням імпорتنих потоків тощо.

Напередодні глобальної фінансової кризи по оцінках МВФ у процеси фінансової глобалізації були повністю інтегровані ринки країн розвинених економік і до 30-50% обсягів національних фінансових ринків країн, що розвиваються. Невизначеність і нерівномірність

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

процесів фінансової глобалізації відображалася в прискоренні структурних перетворень національних фінансових ринків, а також у рості числа злиттів і поглинань у світовій економіці [1].

Глобалізація фінансових ринків полягає в посиленні їх ролі через процес інтенсифікації руху фінансових ресурсів між країнами та регіонами світу, що супроводжується виникненням якісних змін у структурі СФР, управлінні та філософії його функціонування. Сучасний період економічного розвитку характеризується фундаментальними змінами. В останні десятиліття визначний вплив на розвиток світової економіки мають явища глобалізації та інтеграції. Це два процеси, які на перший погляд є автономними, але при глибокому дослідженні з'ясовується не лише взаємозв'язок, а й складне підґрунтя нелінійного, суперечливого, нерівномірного процесу.

Географічна структура міжнародного фінансового ринку відображає переміщення капіталу між окремими країнами, групами країн і регіонами через міжнародні фінансові центри. Фахівці виокремлюють 13 фінансових центрів. Кращими з них є Лондон та Нью-Йорк. Також треба відзначити, що Гонконг, Сінгапур, Цюрих, Франкфурт, Женева, Чикаго, Токіо та Сідней не відносяться до глобальних фінансових центрів. Найбільша кількість іноземних банків та їх філій розміщена в Лондоні – 600. До того ж в Лондоні реєструється найбільша частка транснаціональних банківських операцій – близько 14% [3]. В результаті аналізу географічної структури міжнародного фінансового ринку (індекс розвитку світових фінансових ринків «The Financial Development Report 2011») встановлено, що найбільш розвинені фінансові центри базуються у Гонконгу, США, Великій Британії, Сінгапурі та Австралії [4].

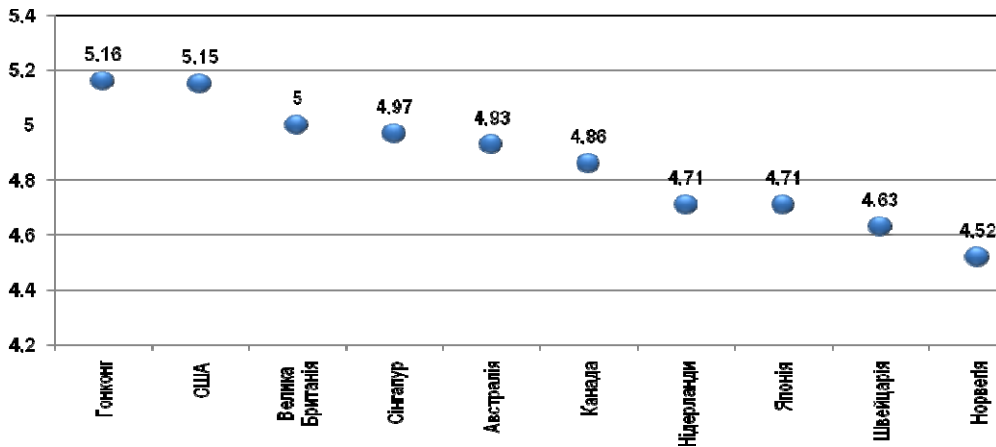

Рис. 1. Топ 10 країн світу за індексом розвитку фінансових ринків в 2011 р., бали [4]

Результати аналізу останньої глобальної світової фінансової кризи підтвердили, що саме неконтрольовані потоки спекулятивних капіталів, не пов'язані з реальною динамікою виробництва чи торгівлі, спричинили серйозні втрати для національних економік і призвели до розвитку світової валютної кризи.

Так, національні і міжнародні (на зразок «єврозони») фінансові системи дуже щільно взаємопов'язані і переплетені. Тому не дивно, що внутрішня криза в американській фінансовій системі призвела до кризи загальносвітового масштабу. Фінансова криза у США почалась з іпотечної кризи ще у 2006 року. Головною її причиною було зростання обсягів неповернених житлових кредитів ненадійними позичальниками. Криза стала помітною і почала набирати міжнародних масштабів навесні 2007 року, коли New Century Financial Corporation, найбільша іпотечна компанія США пішла із Нью-Йоркської фондової біржі у результаті заборони, накладеною на торги її акціями. Компанія перестала видавати кредити, і крім того, виявилось неспроможною виплачувати заборгованість кредиторам. І хоча доля кредитів, виданих ненадійним позичальникам, була незначною у загальній масі іпотечних кредитів, це спричинило паніку на ринку житла. Іпотечні банкрутства добрались і до надійних позичальників. На хвилі банкрутств американських агенцій із іпотечного перекредитування ненадійних позичальників, інші кредитні організації перестали видавати іпотечні позики навіть позичальникам із хорошим кредитним рейтингом, хто не мав підтверженого офіційного доходу, або початкового внеску [2].

У глобальному економічному середовищі банкрутство підприємств та фінансово-кредитних установ може бути зумовлено не тільки певними регіональними локальними проблемами, а й результатом системної кризи світових фінансових і грошових ринків загалом. Фінансові кризи зумовлюють значні втрати як для держав, так і для населення.

Найбільші світові компанії звернулись про допомогу до урядів своїх держав з проханням для підтримки своєї ліквідності надати фінансову допомогу під заставу акцій. Наприклад, потужна американська страхова компанія «AIG» отримала 87 млрд. дол. США в обмін на 87% своїх акцій. Західні страхові та перестраховальні компанії виявились неготові до роботи в умовах знецінення активів завдяки падінню фондового та товарного ринку, падіння попиту на страхові та перестраховальні послуги. Крім цього, показник комбінованої збитковості свідчив про те, що конкуренція серед західних страховиків диктувала правила представникам страхового бізнесу, за якими дозволялось мати збитки від страхової та перестраховальної діяльності більше 100%, при цьому, мати позитивний фінансовий результат за рахунок доходів від інвестиційних вкладень, які коливалися у консервативних страхових компаній в межах від 10 до 25% річних [5].

Визначено, що останнім часом збільшуються обсяги використання фінансових інструментів зовнішніх запозичень з метою відновлення позитивної динаміки розвитку світової економіки, серед яких інструменти грошового ринку й торговельні кредити. При цьому тенденція скорочення частки заборгованості за двосторонніми кредитами супроводжується збільшенням обсягів зобов'язань за багатосторонніми кредитами, що надаються країнам міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Так, показник сукупної заборгованості країн світу станом на 01.01.2011р. склав 506,9 млрд. дол. США, збільшившись у порівнянні з 2007 р. на 48,7%.

Слід також зазначити, що органи державного управління розвинених країн більше активні на світових фінансових ринках, чим у країнах, що розвиваються. Частка зовнішнього боргу в сукупному урядовому боргу цих країн значно вище. Так, у Франції й Німеччині зовнішні державні позики перевищують внутрішні: частка зовнішнього урядового боргу перевищила 62,5% й 52,9% відповідно.

У свою чергу, частка зовнішнього боргу органів державного управління аналізованих країн, що розвиваються, менше. Найнижчими показниками характеризуються Бразилія й Китай (4,7% й 48% відповідно). Найбільші обсяги зовнішніх ресурсів спостерігаються в Туреччині й ПАР: 26,3% й 28,6% відповідно.

Найбільшим боржником світу є Японія. Її сумарний держборг в даний час складає 10,6 трлн. дол США, а це майже 200% японського ВВП. Якщо розділити весь держборг на кожного жителя цієї країни, то вийде, що на кожного японця припадає 83,8 тис. дол США держборгу.

Сполучені Штати Америки на другому місці. Їх держборг становить трохи більше 9 трлн. дол США. Однак через те що розмір американської економіки майже в три рази більше японської (ВВП США - понад 14,5 трлн. Дол США), то держборг Америки становить всього близько 61% від ВВП. На кожного жителя США припадає 29,3 тис. дол США боргу.

Слідом за США з великим відставанням розташувалися найбільш економічно розвинені країни Єврозони. Борги німецького уряду становлять майже 2,3 трлн. дол США (75,6% від ВВП).

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

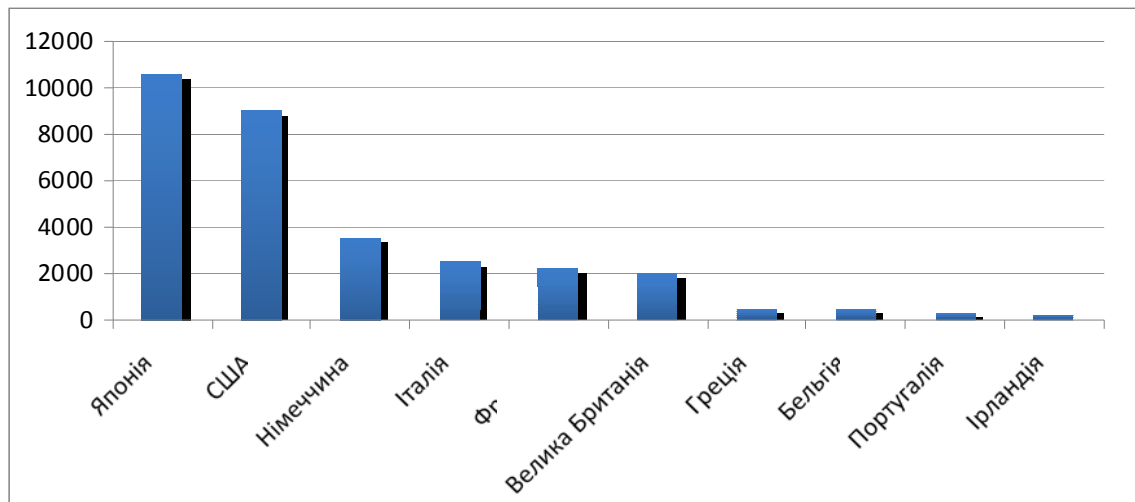

Рис. 2. Наибольшие страны-боржники у світі в 2011 році, млрд. дол. США [5]

В Италии держборг не набагато менше, ніж у Німеччині - 2,26 трлн. дол США, але щодо італійського ВВП це незрівнянно більше ніж у німців - 118%. Уряд Франції заборгувало близько 2 трлн. дол США (86% від ВВП).

Економісти МВФ прогнозують, що сумарний держборг десяти найбільш розвинених країн буде рости аж до 2014 року. І збільшиться з 78% від їх ВВП у 2007 році до 114% у 2014 році.

За сумами боргу розвинені країни є безперечними лідерами. На десять найбільш боржників (всі країни G7, а також Іспанія, Китай і Індія) припадає близько 80% всієї світової заборгованості. У сумі розвинені країни повинні віддати більше одного світового ВВП за боргами. Однак за темпами зростання боргу першість утримують країни, що розвиваються.

Так, Латвія очолює ТОП-10 країн, які нарощували держборг найбільш швидкими темпами в 2008-2010 роках (середньорічний приріст - 67%). З початку 2008 року заборгованість цієї прибалтійської держави виросла в 4,2 рази - до 10 млрд. дол США (44% ВВП).

Слідом за Латвією йде Люксембург, його борг зріс за неповних три роки майже в 4 рази. На третьому і четвертому місці Ботсвана (3,4 рази) і Чилі (2,8 рази). Україна в рейтингу найбільш динамічно позичають, знаходиться на 13-му місці. За останні три роки держборг України зріс більш ніж у два рази - до 36 млрд. дол США.

Китай, Індія, Росія, Бразилія та Мексика разом визначають 25% від світового ВВП. За останні кілька років борги цих країн були знижені і в сумі складають не більше 15% від їх національного ВВП [6].

За державним зовнішнім боргом та зовнішніми позиками стоїть міжнародна політика держав, фінансові корпорації та конкретні люди.

Висновки. Сучасний період розвитку міжнародних економічних відносин характеризується ускладненням світової економічної політики, перегрупуванням фінансово-економічних і політичних сил. Сучасна модель світової економіки стала механізмом, здатним зближати підходи країн з різними економічними моделями до вирішення ключових світових проблем.

Встановлено, що реформування світової системи фінансів має базуватись на впровадженні системи фінансової стабілізації, яка повинна включати наступні етапи: реалізацію стабілізаційних програм і конкретних заходів щодо стимулювання та підтримки економічного зростання, визначення базових принципів реформування глобальних інститутів з метою запобігання майбутніх катаклізмів, формування механізмів протидії міжнародним фінансовим кризам та реформування МВФ.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гриценко В. Світова фінансова криза: діагностика та нові підходи до виживання на фінансовому ринку / В. Гриценко // Вісник Національного банку України. - 2011. - № 2. - С. 20-26.
2. Доклад по вопросам глобальной финансовой стабильности [Электронный ресурс] // International Monetary Fund: [сайт]. – Режим доступа: www.imf.org/external/russian/pubs/ft/gfsr/2010/02/pdf/sumr.pdf
3. Ключко Л.А. Транснациональные банки: позитивный вплив і негативні наслідки для національних банківських систем / Л.Ключко // Актуальні проблеми економіки №8 (110). - 2010 - С.257-264.
4. International Monetary Fund: [сайт]. Доклад по вопросам глобальной финансовой стабильности [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.imf.org/external/russian/pubs/ft/gfsr/2010/02/pdf/sumr.pdf
5. The Financial Development Report 2011. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FinancialDevelopmentReport_2011.pdf
6. The Transmission of Financial Stress from Advanced to Emerging Economies. IMF Working Paper [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09133.pdf>
7. World Economic Outlook (April 2011). Tensions from the Two-Speed Recovery: Unemployment, Commodities, and Capital Flows [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01>.

РЕЗЮМЕ

Мета дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних та практичних засад активізації процесів глобальної трансформації світового фінансового ринку в умовах впливу глобальних боргових викликів.

Ключові слова: національні фінансові ринки, глобальний фінансовий ринок, державний борг, борговий виклик, світова економічна криза, трансформація.

РЕЗЮМЕ

Цель исследования состоит в развитии теоретико-методологических и практических основ активизации процессов глобальной трансформации мирового финансового рынка в условиях влияния глобальных долговых вызовов.

Ключевые слова: национальные финансовые рынки, глобальный финансовый рынок, государственный долг, долговой вызов, мировой экономической кризис, трансформация.

SUMMARY

The purpose of the research is to develop a theoretical, methodological and practical bases of activation of the global transformation of the global financial market conditions, the impact of global debt challenges.

Key words: national financial markets, the global financial market, the public debt, the debt challenge, the global economic crisis, the transformation.